

ACC. N:R M. 13738:1-17.

Landskap: Skåne Upptecknare: Bengt Salomonsson, Lund
Härad: Herrestad Berättare: Alfred Jakobson, Tomelilla
Socken: Baldninge Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1955 Född år 1886 i Baldninge

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-17. LUF 73.

Skriv endast på denna sida

Torv skar man mycket torv. Då fick man
uppsä tidigt för att få det bästa torvmålet i
mossen. Det var godsets mosse. När torven grävts
upp höjdes med ett par hästar till en jämn
gräsäng, där den utjämnades med harvar. Så var
man vatten dit och det blev en ältan av det. I den
ältan red man omkring, var och en med tre hästar,
för att få en riktig ältan. Med spader jämnades så
torven ut och sedan ritade man torven, d. v. s. att
med ett redskap, som bestod av en lång stång med
fyra "hörn" av trä, i två rikt-
ningar draga igenom torven. De så uppkomna
torvbitarna ställdes på kant för att torra. När de
var tillräckligt torra kägades torven. Käglorna råk
ut som ~~stora~~ spydehagar. När dessa ställt tillräck-
ligt länge kördes torven hem. När medd. var
omkr. 35 år slutade torvskärningen, kring 1925-30
Arbetsplikt blev för dyrt. Arbetstiderna hade ändrats.

Någon person nämnevär som föregångaren har
man inte. Man kan ju säga att äldre kvinnan
och min far var föregångarna när de höpte en
slättermaskin i Sjöbo när medd. var i 17-års
åldern. Den användes också omkring 1903-04 vid sädes-
läggningen. Sedan använde självbetäggare, som var
höpt 1916, bindarna kom omkring 1920. - Någon
inflyttning har inte ägt rum förän i sen tid.
Några kom dock till trakten när vräkning verk-
ställdes i samband med Tullberggrörelsen. Det var
emellertid endast ett ställe som nybesattes. - I medd.
faderns tid, omkr. 1860-talet, skrev de i sandbänk-
ar i skolan. Fallerholan hade ingen betydelse
som nyhetsförmedlare. Folkhögskolorna började
besökas när medd. var 17-18 år gammal.
Det var Tomelilla och Skurups folkhögskolor
som kunde komma i fråga. Veterinären ville
att medd. skulle gå i folkhögskola, men

man bydde i hemmet att man kunde bli
en bra bonde utan besök på folkskolor. I
folkskolorna hade en lärare alla klasser-
na. - Stan, Gstad, hade betydelse som
impulsgeivare såhållvda att man ofta hörde
dit. Jämvägens tillkomst 1893 gjorde att man
inte kom till stan så mycket. Gstad hade
ingenting att bjuda av nyheter. I medd:s
tid fanns ju kunnens. Ofta hämtade man
hem sand från Gstad, när man ändå var
där, för att ha lass hem också. Sanden
ströddes på golven. - När medd. var ung
skan man för hand. Hachelsemaskin in-
köptes omkr. 1916. Hachelsemaskin med
huv har medd:s lusten använt. - Umgänge
med stadbor förkom inte, mer än med
stämten. Något ~~en~~ umgänge med her-
skapet var otänkbar, rangskillnaden var

erhöjd. - Då för tiden så, man mer på
pengar. I medd:s ungdomstid var penningvärdet
ett annat. Man började avlona kontant på
1880-90 talet. Handelsboden kom innan medd:s
tid. Rasmus (Nilsson) Handlare hette han och
handelsboden låg nere vid Baldringegården.
En annan handlare satte upp vid smedjan,
han hade större sortering. Han hörde om-
kring och sålde födewaror och gödningssämen.
Någon gång 1916 började han. Gödning hände
man emellertid till innan. Rasmus Handlare
hade bara socker och kaffe. Goda år har
underlättat mycket när det gällde om-
ändringar. - Bygstämman hade man på
medd:s faders tid och de slutade också på hans
tid. När fadern hade ställe, han var fidd 1853,
kom man tillsammans och dryftade byns
angelägenheter, liksom i medd:s tid. Detta

ställe blev utflyttat omkr. 1874, men man hade
böjät med utflyttning redan på 1860-talet.
Två ställen utflyttades 1892-93. Bygstämmorna
uppskörde innan medd. fröddes. Nils Knutsson
hette den siste äldermannen, han var mellan-
hand mellan godset och bönderna. Medd. har
bara hört talas om bystämman. Orsaken till
att bygstämmorna uppskörde var att ställena
utflyttades och de blev onödiga. Äldermans-
gille hade man. - 1906-07 bildades en
tröskförening, det var en ångtrösk, som
från böjan varit driven av en råoljemotor.
Tjurförening bildades också. Medd., kom. ordf.
och äldermannen reste och köpte en tjur
i Malmö 1917. Seminarföreningen tog häst
på den. Tröskföreningen har nu utbildats
till två. - Gödning användes redan omkring
1895. Medd. har rätt och pass minnas att

man hörbade mangel. Det var på som-
maren och det var till trädan. - Sockerbets-
odlingen började när medd. började odla, det
var dock inte allmänt mer än på gårdarna. -
Man hade trädan, 8 skiften; trädan skulle
mänglas och man mangelade således 8 ar i
rad. De flesta hade 8-vågsbruk. Några har
nu 7 skiften. - Gårdarna började med höst-
gödning. Man får nog säga att gårdarna var
frist, om bönderna skulle ändra på något
skulle godset ha börjat. Skörden blev bättre efter
höstgödningen. - Det första mejeriet var i
Sövestad, det bildades 1892. Tre skjutrar hörde till
Sövestad. Gårdarnas mejerier lades ner. Foder-
baker gjorde att mjölken ökade. I medd. ung-
dom ostade man och härmed sjäva innan
mejerierna kom till. Man fick ingen skum-
mjölk från gårdarnas mejerier. Svinproduk-

honen öhadde där för när man fick skumning. Man fick mindre säd sedan man började odla betor, som medd. och de flesta andra började med 1935. - Hela arealen har varit odlad, ingen äng. - Får höll medd. ett par stycken. Omkr. 1920-25 lönade det sig inte längre. - Betorna har ändrat växtföljden lite, d.v.s. det har blivit mindre areal för säd. Nu har man 2 skiften med betor och potatis, frukt bara ett. Cirkulationsbruket har tillämpats i hela medd:s tid. Vintersäd efter bräda, rotfrukter efter råg. Det stod mycket vatten på vångarna, dikning verkställdes för bolv år sedan. - De vanliga blösarna var i användning när medd. var på, sedan kom fjäderharvarna, men dessa båda var inte bra de tog inte på djupet och de avlöste av kultivatoren. Det är de bästa redskap som kommit. Medd:s kultivator inhöptes i Tomelilla och var avsedd

ACC. N:R M. 13738:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

för tre hästar. Träåder med järnbill fanns när
medd. var ung, de användes till att driva träd-
orna och att sätta psaltis, en och annan har
fortfarande träåder. Medd. har ~~pp~~ plöjt med
järnplogen, gjorde hos smeden. Medd. minns
att man experimenterade en söndagsförmiddag
med att sätta ljul på en sådan järnplog
så att man skulle komma ifrån att behöva
reglera djupet med armarna. Sedan köptes
Oliver plogen. Medd. har sett att torparna
i skogen hörde med hos, det var under
skoltiden. Medd. har aldrig använt träharv
men har sett en vid gården. Medd. köpte en
80-pinnar harv. På tal om plogar var det
en handlare som för omkring och sade att
det fanns bättre plogar än de ovan nämnda
järnplogerna och just den ovan omtalade
söndagsförmiddagen inhöpte medd.:s fader

en ny plog. Medd. var i konfirmationsåldern
det var omkring 1899. Äldermannen hade köpt
plog året innan. När det var mycket nytt var
äldermannen och medd:s fader alltid med på att
pröva. Man följde mest andras exempel. Så var
det t.ex. med Victoria plogarna. — Nu skall bönder-
na bita på utställningar. För fanns det inga
lantbruksutställningar precis. Det var mest
gammens exempel man följde. En och
annan besökte folkhögskola eller lantman-
skola, men allmänt har detta blivit först på
de sista 15 åren. Här var ett par i trakten
som begav sig hit folkhögskola. Tidningarna
var betydelsefulla när det gällde hemmedomen
om det som var nytt. Telefonen var ännu
bättre när den kom 1916, man kunde prata med
folk även utanför byn. — Vi har haft var
sitt vägarstyre, även utan byn, det var med-

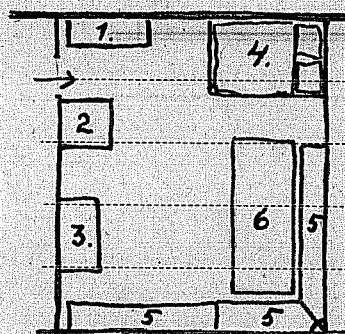
inom Högstads, senare blev det närmre Baldringe.
I senare tid hade man bara väg att underhålla
i byn och ännu är det så. Vägarna lagades
1 el. 2 gånger om året. Vägarna bestod av två hjul-
spår som vid lagningen fylldes med skärv, var-
på två nya spår bildades, då man undvek att
höra på skärvan för hästarnas skull. Stenbrons böja-
de användas då medd. var ung. Godset hade
uppsikten över vägarna i byn. Någon avsynade
vägarna, ant. förkörlendeman, när lagningen var gjord.
På faderns tid hade man vägstycke att lägga upp
i skåne Tranås, man höjde sten av äldre
gubbar, som stod och slog. Nu har vägherren
övertagit många vägar. - Fjädervagnar var det
vanligaste i medd:s ungdom, alla hade samma
sort. Botskervagnar användes också. Fjädervagnar-
na användes för längre sträckor, t. ex. när man
skulle till boarn. - Järnvägen anlades 1873 och

den underlättade mycket, etc. slapp man ifrån bränslehöringarna till Gtad. Var och en hade bilar meter att köra till stationen. Det blev en stor lättnad när man bara behövde köra till stationen. Betransporten verkställdes också med järnväg. Medd. började odla beten när lastbilstrafiken kom igång. Postlandet till stationen gjorde att många inte hade beten. Man reste inte mycket. - Postgången blev ordnad genom järnvägens tillkomst. Den avhäntrades av godset. Greven ville ha sin post och han höll postman. - Gästgiveri har inte funnits i orten men i Benestad sul. medd:s fader. Detta, Benesta hru, uppgående antagligen genom att Tomelilla växte fram. Något om skjutshållande hämmar medd. inte till. Tomelilla hade stor betydelse för Baldringeborna, speniden avhäntrades här och därför kom man ofta dit. Där fanns handlare med kraftfoder och konst.

gödmåning. Det var närmar sig till Lystad - Var
och en slöjdade och vävde. Medd. kvinnor i
hög när drängarna gjorde änder hemma på
gården. På söndagarna gjorde drängarna trä-
skor. Linodling hade man, men det upphörde.
Brydestuan stod nere vid Fylan. Den slutade
användas när medd. var i 10-15 års åldern.
Medd. och hans hustru har både brydet lin,
då hade man gille och dansade på gatan. I
medd. ungdom vävde man gjär vardagsbyxor,
drängarna fick också sådana byxor. - Enstaka
personer reste till Amerika i medd:s ungdom
men det blev inte smittosamt, de sökte även tyg. -
Taburet på gården var halvtakt till 1940. När medd.
var liten var stuan den vanliga uppsamlingsplatsen.
Stuan blev firman när medd. var 16-20 år
gammal. Bazarlugnen togs ut 1945. För 60 år
sedan stod det i stuan kistebor och långa bänkar.

Kistebordet flyttades ut i ä. medd. var i ungdomsåren,

Stuan

1. Gäsabänk

så var också fallet

2. Kåstugan

med gäsabänken

3. Skåp

Medd. så var liten

4. Dubbelsäng

att gäsen stäck ut

5. Bänk

huvudena i gäsabän-

6. Kistebor

ken och bet de som

satte sig på den. Några började ändra om, gästarna väckte föräldrarna. "Andra har så och så, varför har inte vi så". Barnen hade sett sig omkring och hade sett hos släktingar. I allmänhet reparerade man men några har byggt om eftersom ställen blev dåligt byggda. Man skaffade också nya möbler, dragsängar köptes och bord köptes hos snickaren, de gamla ändrades om. Snickare fanns i byn, men man köpte också möbler i Torne-
tilla och Lystad. I medd:s ungdom hade

man, kappas men inte långgardiner för
frusterna. Kapparna var ung. en hel del m.
breda; många hade inte gardiner. Tapeter
har man haft så vitt medd. han minnes.
Sådana hade kakelugn i skorstenen och i stuan
mår medd. var ung. - När medd. var mindre hade
drängarna hui i lounman, men snart höll man
hui på stället, gaffel kom också snart. När medd.
var liten så man grät ur ett enda stort grötpot,
drängarna hade varsin sked, men det varade inte
många år sedan horuskedarna försvann. Man
ät mycket enkelt. - 1941 hade man den
första begravningsmiddagen i annan lokal än
hemmet i detta hus. 1927 begravs fadern
och då var det hemma. - För var det inte
så vanligt med presenter, men lägger man
mycket ihop. Berhet ~~av~~ med presenter
började lite när medd. var ung. Då hade

man istället förning med sig. Medd. kommer
ihåg att man hade pringeleral tårar med
sig bort. - I medd. föräldrars tid antingen höjde
eller red man, och inom byn gick man, när
det skulle budas till gille. Fadern red till
Vaarstad och budade, sedan blev det så småning-
om bjudning med hort. - Tidning har man
haft så länge medd. kan minnas. Tre ställen
hade den ihop under många år i medd.:s ungdom.
Det var Lystads Allehanda. Fadern höll en vecho-
tidning som hette Triumf för över 50 år sedan.
Böcker har inte kommit förän på senare tid.
När medd. var 25 år uppsattes en sockenbiblio-
tek som sköttes av skolläraren. - Sång förkom
inte så mycket, bara ibland sjöng man. I
äldre tid sjöng man mer. När medd. var
liten hade fadern ett psalmodikon, till det
sjöng man. I medd.:s ungdom hade man

poesiböcker, det var i 20 årsåldern, ibland skrev
man åt andras verser, ibland fick man
lutta på gälv. För lite mer än 50 år sedan
var det modernt med vykort, det var mycket
modernt att sända sådana till mamsdagar
och fridelsdagar. Poesiaboken, de kom lite
före vykortsamlandet. - Det muntliga berättan-
det bestod mest av historier om hur det
var för länge sedan. - Många trodde på
det övernaturliga. När medd. var liten be-
rättade de gamle både om spögen och lykte-
gubbar. Medd:s morfar trog alltid, innan det
bar iväg, av höger huvudet, spottade genom
den och satte på den igen. Färderna skulle gå
fortare och bättre då. När det var kväll
var man lite rädd. - Kyphogången här av-
mattats mycket under de senaste årtiondena. När
medd. var i konfirmerationsåldern var det

mycket strängt, och i många år därefter. På
de sista 25 åren har det avtagit mycket.
Då gick drängarna varannan söndag och
lurströndepåsk söndag i kyrkan. Radi-
on har stor skuld till detta. Tid hade
man nog, men det blev liksom inte av.
Det är nu 42 år sedan den sista kvinnan
"gick i kyrka". Den åkte rum sex veckor efter
medkonsten, under den tiden fick kvinnan
inte resa någonstans. Prästen tog emot
kvinnan och hennes följeslagerska vid kyrkporten,
läste över henne och ledde henne till altaret.
Ingen växelrörelse har någonsin förut
varat anhängare i kyrkan.